

ZADRUGA.

Glasilo »Zadružne Zveze v Celju«.

Vabimo

k

REDNEMU OBČNEMU ZBORU

Zadružne Zveze v Celju,

registrovane zadruge z omejeno zavezo,

ki se bode vršil

v četrtek, dne 18. maja 1911 ob 10. uri dopoldne v dvorani
Narodnega doma v Celju.

DNEVNI RED:

1. Otvoritev občnega zbora.
2. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
3. Splošno poročilo o l. 1910.
4. Poročilo načelstva.
5. Poročilo o računskem zaključku za l. 1910.
6. Poročilo nadzorstva.
7. Določitev deležnih obrestij in potrditev računskega zaključka za l. 1910.
8. Določitev letnih prispevkov.
9. Sprememba pravil.
10. Slučajnosti.

Opozarjamo, da veljajo za občni zbor te-le določbe: „Vsak zadružnik ima pravico glasovati pri občnem zboru v vseh v § 34. navedenih točkah in ima vsak delež po 10 K eden glas, vendar ne sme imeti nobeden posamezni udeleženec občnega zbora za svoje deleže več, kakor eden sto glasov. Zadrugo zastopa pri občnem zboru njen načelnik ali kak drug pooblaščenec,

ki mora biti ud katere izmed v „Zvezi“ včlanjenih zadrug. Vsak pooblaščenec, bodisi načelnik, bodisi kak drug, se mora legitimirati s tozadevnim, v seji načelstva sklenjenim pravilnim pooblastilom ali pa z dotično deležno listino“.

CELJE, dne 1. maja 1911.

ZADRUŽNA ZVEZA V CELJU,

registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Dr. Anton Božič,
predsednik.

Anton Mirnik,
blagajniški nadzornik.

Miloš Stibler,
tajnik.

MILOŠ STIBLER:

Vzroki krize.

Velik del slovenske zemlje je vinoroden. V letih 1908, 1909 in 1910 pa so bile razmere v vinarstvu dokaj nenavadne. Posledica je bila, da je ta važen vir dohodkov skoraj popolnoma odrekel. Največji reveži so danes v resnici naši vinogradniki. A tudi drugi vir naših kmetijskih dohodkov, živinoreja še vedno silno trpi zaradi zadnje suše. Živinoreja še daleko ni na tisti stopinji, kakor je bila pred sušo in ima naš kmetovalec od sedanjih ugodnih živinskih cen prav malo koristi. Brškonc mu te visoke cene celo škodujejo, kajti slovenski kmetovalec danes ni v srečnem položaju, da bi živino prodajal, temveč je še prisiljen, isto nakupovati. Za Štajersko, osebno za celjski okoliš je hmeljarstvo velike važnosti, a tudi ta panoga zadnje leto ni dala pričakovanih dohodkov. V nezgodah našega kmetijstva je torej prvi neposredni vzrok slovenske gospodarske krize. Razmere pa so se poostrele, ko je iz raznih drugih, predvsem iz političnih razlogov nastala v gospodarstvu cele države neka napetost. Različni razlogi so sodelovali, da je morala na jesen leta 1909 avstroogrška banka povišati diskont od 4% na 5%. Tako se k denarnemu pomanjkanju pridruži še draginja.

Slovenske zadruge bi imele že z bojem zoper denarno pomanjkanje in draginjo, nastalo vsled tukaj naštetih vzrokov, dovolj opraviti. Toda prišle so še druge sitnosti. Na jesen leta 1910 je propadla nemška zadruga v Celovcu in je izguba znašala več milijonov kron. Vznemirjenje pri vseh koroških zadrugah, tudi pri takih, ki pri ponesrečeni zvezi niso bile včlanjene, je bilo veliko.

Osobito so se tudi v slovenskih koroških posojilnicah vzdignile ogromne svote hranilnih vlog. Kmalu na to je šla v Ljubljani v konkurz nakupna in prodajna zadruga »Agro-Merkur«. Proti koncu leta 1910 pa je ustavila izplačevanja Glavna posojilnica v Ljubljani in je, ko se je izkazala visoka izguba, šla istotako v konkurz. Radi teh polomov je nastalo splošno vznemirjenje. Posledica je bila, da so posebno vlagatelji navalili na mnoge — tudi na nezadružne — zavode. Miljoni in milijoni so šli iz slovenskih denarnih zavodov, predvsem iz slovenskih denarnih zadrug ter so romali deloma v nemške in italijanske zavode, deloma pa tudi v nogavice in razna skrivališča.

Če bi bilo slovensko časopisje in če bi bili slovenski voditelji brez razlike strank v tem nevarnem času pojmovali svoje dolžnosti, bi niti radi navedenih polomov slovensko zadružništvo ne trpelo prevelike gmotne škode. Slehern razumni človek je moral vedeti, da sta v prvi vrsti le neumnost, v drugi vrsti pa nepoštenost povzročili nesrečne polome; da so taki zavodi, kakor je bila celovška zveza, Agro-Merkur in Glavna posojilnica v Ljubljani le izjeme; da ogromna večina zadrug nudi popolno varnost in se ni bati niti najmanjše izgube. Vse to so merodajni krogi vedeli, vključ temu je bilo po vseh slovenskih časopisih toliko pisarjenja o polomih, toliko napovedovanja novih polomov, da so končno celo izobraženi ljudje verjeli, da je vse slovensko gospodarstvo bankerotno. »Klerikalni« listi so se veselili nezgod na »liberalni« strani, »liberalci« so zopet kazali svoje veselje, če je bilo nesrečno »klerikalno« gospodarsko podjetje. Z enakim veseljem na polome obeh strank pa so kazali naši narodni nasprotniki. Tako je bilo zadostno poskrbljeno, da se vsako oomirjevalno delo, ki bi bilo toliko potrebno, zabrani in da se na drugi strani tudi nastale nezgode naslikajo neveščemu ljudstvu v mnogo bolj temnih barvah, kakor je bil resničen položaj. Celo tak, ki niti do pet ne zna štet, si more izračunati, da mora tako postopanje od strani slovenskih političnih strank in časopisov povzročiti v slovenskih gospodarskih organizacijah največjo škodo. Izkušnja zadnjih mesecev uči, da zadene ta škoda vse zavode brez razlike strank.

Strankarsko politično agitacijo v slovenskih zadružnih organizacijah je smatrati za poglavitni vzrok sedanje krize, zato je treba to točko pogledati nekoliko natančneje. Ozmimo se nazaj na začetke slovenskega zadružništva. Naše zadružništvo spada med najstarejše na Avstrijskem. Že v sredini prejšnjega stoletja se je začelo pri nas zadružništvo vdomačevati in je tekom par desetletij doseglo

naravnost lepe uspehe. To je prva doba našega združništva, doba, v kateri strankarska politika na slovensko združno delo ni imela vpliva. Ta doba traja skoraj do konca prejšnjega stoletja. Krog leta 1900 se je začelo združništvo izrabljati v strankarskopolične namene. Začele so se ustanavljati centralne organizacije, ki so se smatrale kot last te ali one politične stranke. Tako smo sčasoma prišli v položaj, da so v enem in istem ozemlju »delovale« 3, deloma celo 4 slovenske (in sicer na Goriškem), v enem slučaju pa 3 slovenske in ena hrvaška združna zveza. Iz centralnih organizacij se je pričela krog posameznih zadrug agitacija v svrhu pridobivanja novih članic. A to bi še ne bilo najhujše, temveč najslabše na celi stvari je to, da so se začele ustanavljati konkurenčne zadruge. Celo vrsto vasi imamo danes na Slovenskem, kjer obstojita ali dve posojilnici ali celo dve mlekarni. Da take konkurenčne zadruge ne morejo prospevati, o tem nas je izkušnja zadnjih let pač dovolj poučila. Radi medsebojnega hujskanja primanjkuje takim konkurenčnim zavodom domačih vlog ali pa si skušajo iste pridobiti s pretirano visoko hranilno obrestno mero. Za dolžnike se konkurenčni zavodi v mnogih slučajih naravnost trgajo, kar stvari gotovo ne koristi. Centralne organizacije v svoji kratkovidnosti podpirajo te konkurenčne zavode in tako imamo danes celo vrsto posojilnic, ki so prezadolžene, kar bi se nikdar ne smelo zgoditi, kakor nas zadnja kriza uči. Vobče je pri posredni zadruzi, kakor tudi pri centralni organizaciji v kreditnem in revizijskem poslovanju vprašanje somišljeništva, vprašanje, ali je ta in oni posel za to in ono stranko koristen ali škodljiv, naravnost odločilno? Razume se, da mora pri takem postopanju stvar sama trpeti največjo škodo.

Vzroki krize so torej dvojni. Prvič neposredni: Slabe letine, polomi, hujskanje. Drugič posredni: Izrabljanje združništva v strankarskopolične namene.

MILOŠ STIBLER:

Napake v poslovanju naših zadrug.

Vsa kriza se kaže v naših denarnih zadrugah pred vsem na ta način, da vzdigi hranilnih vlog daleko presegajo nove vloge. Če bi bile slovenske zadruge dobro urejene, morale bi biti v stanju, da tudi v tako kritičnem času popolnoma redno ustrezajo zahtevani svojim upnikom. Vidimo pa danes veliko število slovenskih posojilnic in drugih zadrug, ki ne poslujejo redno. Kriza jih je premagala, ker se v dobrem času niso pripravljale za slaba leta. Danes tudi v resnici lahko pokažemo na več napak, vsled katerih zadruge trpe. Te napake se gibljejo krog sledečih točk: 1. Lastno in tuje premoženje. 2. Izposojila. 3. Posojevanje. 4. Odpovedni roki. 5. Centralizacija.

a) Lastno in tuje premoženje zadrug.

Med lastno ali stalno premoženje spadajo v zadrugah deleži in rezervni zakladi. Med tuje premoženje pa spadajo hranilne vloge in izposojila. Najugodnejše razmerje med lastnim in tujim premoženjem je navadno pri delniških družbah. Delniški kapital je neodpovedljiv in je navadno zelo visok. V tem leži vsa moč delniških podjetij, kajti razmerje med lastnim in tujim premoženjem je v delniških družbah navadno kakor 1:2, 1:3, 1:4. Deležni kapital zadrug je sicer odpovedljiv, vendar so deleži vezani na daljše odpovedne roke in se radi tega smatrajo za stalno premoženje zadrug. Če pregledamo danes bilance vseh slovenskih zadrug, bomo našli, da je razmerje med stalnim in nestalnim denarjem pri 99% naših zadrug skrajno neugodno. Razmerje 1:60, 1:70, 1:80 ni prav nič nenavadnega. To je zelo slabo. Posebno v času krize nima zadruga v svojem stalnem premoženju prav nobene opore, ker je ta stalen denar premalenkosten. Trpe pod tem denarne zadruge, čisto posebno pa nederne, pri katerih je razmerje med lastnim in tujim kapitalom navadno še neugodnejše. Upniki imajo taka podjetja popolnoma v oblasti in to utegne biti v kritičnem času prav usodepolno.

O tem vprašanju se je pri drugih narodih že mnogo razpravljalo. Navajam n. pr., da avstrijske nemške mestne združne posojilnice že v l. 1873 v svoji statistiki ponosno povdarjajo, da ima 212

teh zadrug 6,527.458 gl. deležev, 670.617 gl. rezerv, 21,830.693 gl. izposojil, da je torej razmerje med lastnim oziroma stalnim in nestalnim (tujim) premoženjem kakor 1 : 3! Nadalje sem ravno dobil v roke zadržno statistiko za Galicijo, katero kronovino tako radi gledamo po strani. V l. 1909 je razmerje med stalnim in nestalnim kapitalom vseh galiških zadrug kakor 1 : 4.56 pri kreditnih, 1 : 5.98 pri raznih drugih zadrugah! Vobče polagajo zadrugarji vseh narodov — samo na Slovenskem ne — veliko važnost na vprašanje stalnega kapitala. Opozarjam le na Nemčijo. Oče Raiffeisen je zahteval nizke deleže po 2, 3, 5, po 10 K. Drugi zadrugarji, pred vsem Viljem Haas v Darmstadtu, so zahtevali visoke deleže, češ da mora zadruga imeti dovolj lastnega stalnega premoženja. Raiffeisen je trdil, da mora biti vsakemu, tudi najrevnejšemu dana možnost, da more pristopiti k zadrugi, zato zahteva nizke deleže. Zagovorniki visokih deležev pa pravijo: Res je, tudi najrevnejšemu naj se da prilika, da more stopiti v zadrugo, zato se mu naj dovoli, da more visoke deleže vplačevati v mesečnih obrokih po 50 v. ali po 1 K. Kdor pa niti teh malih obrokov ne more plačevati, ta sploh ne spada v zadrugo, temu tudi zadruga ne more pomagati v njegovi gospodarstvu. In zagovorniki visokih deležev so zmagali. Danes se v Nemčiji tudi v malih kmečkih posojilnicah zahtevajo deleži po 500 M, to je po 600 K. Kder deleža ne more vplačati naenkrat, plačuje v tedenskih ali mesečnih obrokih. Zadruge pa spravijo pri tem poslovanju ogromne svote lastnega denarja skupaj. Končno bodi omenjeno, da imajo tudi avstrijske nemške mestne posojilnice deleže po več sto kron, ki se istotako vplačujejo v mesečnih obrokih.

Mi bomo morali začeti obračati vso pozornost vprašanju lastnega premoženja naših zadrug. Deleže bo treba povišati, osobito bo treba v naših denarnih zadrugah skrbeti zato, da vso potrebno glavnico spravijo skupaj z deleži. Čisto posebno pa moramo skrbeti za to, da se množe rezervni zakladi naših zadrug. Lepo je, da se daruje v narodne namene, ampak v prvi vrsti skrbimo za to, da bodo rezerve naših zadrug močne. Mirovati ne smemo poprej, predno ne spravimo slovenskih zadrug tako daleč, da bo v istih razmerje med lastnim in tujim premoženjem zdravo, da bo, v številkan izraženo, torej približno 1 : 3, 1 : 4, 1 : 5, 1 : 6.

b) Izposojila.

Skrajno nezdrave razmere vladajo v naših zadrugah glede izposojil. Celo vrsto slovenskih zadrug imamo, ki so se že v dobrih

časih zadolžile, celo vrsto zadrug imamo, ki že v dobrih časih izkazujejo več posojil, kakor znašajo deleži, rezerve in hranilne vloge skupaj. Razume se, da take zadruge v času krize najbolj trpe. Tu bi treba korenite spremembe. Z vso strogostjo se bo moralo uveljaviti načelo, da bodi normalno poslovanje denarnih zadrug sledeče: Razposodita naj se v domačem okolišu le dve tretjini vlog, tretja tretjina pa naj se vedno naloži pri zvezni centrali. Izposojila naj se rabijo le v slučaju navala vlagateljev, nadalje v slučaju gospodarskih kriz. Nikdar pa naj ne bi zadruga rabila izposojil, predno za to ni dobila dovoljenja od zveze. Ako se to načelo ne bo strogo izvedlo, potem ostane vedno nekaj nezdravega v naši zadružni organizaciji. V zadrugah vlada popolnoma napačno mnenje, da se bo svet podrl, ako kedaj kako posojilo odbijejo; to je napačno. Zadruga glej v prvi vrsti na to, da boš sama zdrava. Le zdrava zadruga more čim največ dobrega storiti za svoje zadrušnike.

Ni nič novega, kar se tukaj zahteva. Opozarjam le na občinske, okrajne in deželne hranilnice. Iste imajo natančno določeno mejo, do katere se smejo vloge razposoditi. Kakor hitro je ta meja prekoračena, se ne posodi niti vinarja več in če bi tudi prišel prošnik, ki bi za en vinar nudil milijonske varnosti. Kakor leži moč bank v njihovem delniškem kapitalu, tako leži moč hranilnic v tukaj navedenem načinu delovanja in poslovanja z denarjem, ki jim je na razpolago. En del razposodijo, drugi del pa naložijo ali v velikih zavodih, tako, da ga imajo vsak čas na razpolago, ali pa kupujejo vrednostne papirje, s katerimi si istotako vsak čas lahko preskrbijo kredit. Zveze imajo ogromno delo, da bojo v tem poučile zadrug, ter jih dovedle k pravilnemu poslovanju.

Posebne važnosti je ta točka tudi za nedelarne zadrug. Za te utegne postati najbolj usodepolno, ako morajo delati s prevelikimi izposojili.

c) Posojevanje.

Tudi pri posojevanju se v naših zadrugah v mnogih oziroma napačno postopa. Pred vsem velja to v sledečih točkah: 1. Vknjiženi dolgovi. 2. Posojilna doba. 3. Odplačevanje dolgov.

Ogromni zneski posojil iz slovenskih denarnih zadrug so vknjiženi. Kaj se hoče z vknjižbo izraziti? Da bo posojilo obstalo mnogo let. Ali morejo denarne zadrug posojevati na mnogo let? Ne, ker imajo denar (vloge, izposojila) le na kratko dobo na razpolago. Občinske in okrajne hranilnice, ki so ustanovljene na podlagi hranilničnega regulativa iz l. 1844, prejemajo velike svote

mladoletnih in drugih vlog, ki ostanejo v zavodu mnogo let, radi tega se jih lahko razposodi na vknjižbo, torej na daljšo dobo. Zadruga pa morajo načeloma izposojevati na osebni kredit, vknjižbe smejo tvoriti le izjemo. Tudi pri drugih narodih se je razpravljalo o tem vprašanju, a izkušnje so silile, da se je povsod začelo uveljavljati tukaj izraženo načelo.

Kako postopajo slovenske zadruga glede posojilne dobe:

Mnogo posojil je vknjiženih in je že s tem povedano, da so dovoljena za daljšo dobo let. Glede osebnih kreditov pa se je doslej postopalo po večini sledeče: Mestne posojilnice (ustroj Šulce-Delič-Vošnjak) posojujejo navadno na menice, ki tečejo tri, oziroma triinpol leta. Pred zastaranjem se take menice kratkomalo nadomeste z novimi. Rajfajznovke pa posojujejo na dolžna pisma, ki so navadno izpolnjena na štiri leta. Ko štiriletna doba poteče, se posojilo kratkomalo podaljša na nadaljna štiri leta. Pri obeh vrstah posojilnic je postopanje napačno, ker se osebni kredit ne sme dovoljevati na tako dolgo dobo. Banke in drugi mestni zavodi, ki se pečajo z obrtnim in trgovskim kreditom, dovoljujejo na tri do šest mesecev. Tak osebni kredit je v trgovini in obrti umesten, ker v tej gospodarski panogi denar hitreje kroži. Za kmetijstvo — in skoraj vse slovenske zadruga se bavijo v prvi vrsti s kmečkim kreditom — pa ti prekratki krediti ne zadostujejo. Za kmetovalca — izvzemši gozdarstvo — je najugodnejši čas za plačevanje jesen. Temu primerno naj bi v normalnem poslovanju zadruga posojevale na dobo pol do enega leta, kajti osebni kredit se rabi redno za opravljanje tekočih poslov, n. pr. da se nakupijo umetna gnojila, plemenska živina, semena, stroji itd., torej za taka gospodarska dela, ki morajo pri normalnem razvoju v kratkem času povrniti porabljeni kapital s stroški in obrestmi vred.

Izjemoma se krediti vknjižijo ali kot osebni posodijo na daljšo dobo. Vendar naj bo tudi v teh slučajih čas odplačila točno določen. Nadalje naj se pri daljših posojilih upelje odplačevanje v obrokih. Ako bi se bilo postopalo tako vedno, imeli bi Slovenci danes več milijonov manj dolgov. Mnogokateri majhen denar gre v izgubo. Ako bi bil dolжник vaje odplačevati v obrokih, bi se te »drobne« izgube zabranile. Zadruga imajo dolžnost, dolžnike v tem smislu vzgojiti. Le vzgoje je treba in dobro bo za dolžnika in za zadrugo. Prvi bo v malih zneskih lažje odplačeval, zadruga pa dobi vedno na razpolago sredstev za nove posle.

Poslovanje v denarnih zadrugah se mora spremeniti po načelu. posojevati manjše zneske na osebni kredit in dobro poročstvo, na kratko dobo in odplačevanje v obrokih. Ta zahteva naj bi tvorila

podlago, na katerej se presodi vsak posamezen slučaj. Doseže se s tem, da bo denar v zadrugah hitreje krožil, kar bo v korist zadrugi in dolžniku. Dosedaj osobito v rajfajzenovkah običajni »večni krediti« morajo izginiti.

d) Odpovedni roki.

Odpovedni roki so jednako važni pri hranilnih vlogah in pri posojilih. Namenjeni so pred vsem za slabe čase. Ako pa hočejo zadrugarji, da naj odpovedni roki v slabih časih dosežejo svoj namen, tedaj je treba zadružnike in vlagatelje že v dobrih časih navaditi na odpovedovanje, osobito pri vlogah. Razume se, da se naj vloga izplača brez odpovedi, ako sredstva dopuščajo, vendar se mora vlagatelj zavedati, da se mu je izkazala s tem posebna usluga in da bi zadruga bila upravičena zahtevati odpoved. Vlagatelje je treba tudi v tem pogledu vzgojiti. Da se je to doslej preveč zanemarjalo, o tem se je zadnje mesce pač marsikatera zadruga do dobra prepričala.

Odpovedni roki za vloge naj ne bodo prekratki. Nadalje je važno, da so v nekakem soglasju z odpovednimi pogoji za posojila. To se glasi nekam čudno, a je potrebno. Če drugo ne pomaga več, tedaj se poseže po zadnjem sredstvu: odpovedovati posojila. V to svrho naj se v dolžnem pismu določi, da sme zadruga, ako se ji zdi potrebno, odpovedati posojilo na štiri tedne, tudi če bi bile obresti redno plačane.

e) Centralizacija.

Zadružne denarne centrale imajo namen, vsprejemati od posameznih zadrug blagajniške preostanke ter iste upravljati. Pred vsem se porabi en del v centralo vloženih denarjev za posojila kredita potrebnih zadrug. V nekaterih narodih je združen smisel. Že tako razvit, da se smatra za samoobsebi umevno, da posluje posamezna zadruga v denarnih zadevah le s svojo osrednjo denarno zadrugo, s svojo združno denarno centralo. Na Slovenskem še nismo tako daleč, kar se da deloma razlagati z okolnostjo, da imamo mnogo zadrug, ki so starejše, kakor zveze in so torej že od nekdaj vajene, poslovati naravnost z bankami in drugimi zadrugami brez posredovanja združne centrale. Obrača se sicer tudi v tem pogledu na boljše, a bo še precej dela, predno se izpelje stroga centralizacija.

Posamezna denarna zadruga izvršuje med svojimi združniki denarno izravnavo ter predvsem onemogoča izkoriščanje in oderušstvo, pod katerim so posojiloiskalci nekdaj toliko trpeli. Doseči je mogla zadruga to samo radi tega, ker ni last posameznika, temveč

vseh zadrůžnikov. Kar pa je zadruga za zadrůžnike, to je zveza za zadruge. Tudi zveze onemogočajo izkoriščanje in oderuštvo. Popolnoma ga še niso zatrla, izkoriščanja in oderuštva, pod kojim trpe naše zadruge, toda temu so pred vsem krive zadruge same, ker se nočejo strogo držati načela zadrůžne centralizacije. Tuji zavodi ustanavljajo v slovenskem ozemlju svoje podružnice. In če primerjamo poslovanje teh tujih podružnic s poslovanjem čisto bližnjih nemških zavodov v Mariboru, Celovcu, v Gradcu itd., vidimo, da je oderuštvo in izkoriščanje v nekaterih zavodih, ki poslujejo v slovenskem ozemlju pod geslom »slovanske gospodarske vzajemnosti«, v najlepšem cvetu. Osobito zadnji čas. Krive so slovanske zadruge, oziroma: **krivi so temu slovanski zadrugarji!** Zadrůžništvo ima nalogo, demokratizirati vse narodnogospodarstvo in kolikor mogoče privatnim milijonskim podjetjem (med te spadajo več ali manj tudi banke) onemogočiti oderuštvo. Zadrůžništvo more izvršiti to nalogo, o tem danes ni več dvoma. Ako je ne izvrši, potem temu ni krivo zadrůžništvo, temveč oni, ki zadrůžno delo vrše.

Vprašanje najstrožje centralizacije je najvažnejše. Ako bi se nahajala danes vsa razpoložljiva zadrůžna sredstva, ki leže v bankah in v drugih nezadrůžnih zavodih, v zadrůžnih centralah, tedaj bi bila cela kriza olajšana najmanj za 50%. **Tako pa nas tepejo in odirajo nezadrůžni zavodi z našimi lastnimi sredstvi! In mi se še jezimo!**

MILOŠ STIBLER:

Poslovanje denarnih central.

Tudi poslovanje denarnih central ni tako, da bi povsem bilo zmožno konkurirati z nezadrůžnimi denarnimi zavodi. Pred vsem razmerje med stalnim in nestalnim premoženjem; isto je ravno tako nezdravo, kakor pri ogromni večini posameznih zadrug. Vendar bi s dalo pri zvezah mnogo hitreje izboljšati in sicer s povišanjem deležne glavnice. Zadnju bo k takemu koraku poprej dobiti, kakor zadrůžnike. Glede izposojil pa bi moralo veljati, da takih zadrůžna denarna centrala sploh nikdar ne sme rabiti. Ako so zveze danes k temu prisiljene, je krivda v tem, ker so bile v dobrih časih s poslovanjem rperadodarne, včasih uprav vsiljive. Če velja za kateri zavod načelo, da se mora del sredstev naložiti tako, da so vsak

čas na razpolago, tedaj mora to v prvi vrsti veljati za združne denarnecentrale. Najmanj polovica vseh vlog bi se morala naložiti v dobre papirje in v največje in najvarnejše denarne zavode, ki dnevno razpolagajo z velikimi svotami.

Popolnoma zavožen je bil doslej pri zvezah način poslovanja. Prokletsvo je moralo priti na slovenske zveze, sicer bi ne bile ustanovljale toliko konkurenčnih denarnih in nedenarnih zadrug. More biti prospevajo konkurenčni zavodi po mestih in nekaterih trgih, nikdar pa ne morejo roditi dobrega sadu v malem kraju, k niti ene same zadruge ne more pošteno vzdrževati. Med prebivalstvo zasejejo najhujše sovraštvo, nastane agitacija, ki je tem podležši, čim izobraženejši ljudje jo vodijo, in končno se ne zaupa nobenemu izmed konkurenčnih podjetij. Zveze jih hočejo vseeno držati, pa jim posojujejo do brezmejnosti. A tudi drugim zavodom se je posojevalo preveč, posebno kadar je bilo treba varovati kake strankarske interese. — In vendar bi ravno centrala morala biti najstrožja v zahtevi, da delaj posamezna zadruga le z lastnimi sredstvi. Izjeme so dovoljene samo v največjih gospodarskih in drugih nezgodah. Doslej se je delalo ravno nasprotno in danes se to maščuje nad celo organizacijo.

Najmanj pa se da v posojevanju opravičiti, da so dajale zveze članicam posojila kot večne kredite. O tem je že bil govor, da zadruge na ta način mnogokrat posojujejo svojim združnikom. Izredno dosledne pa so v tem pogledu zveze napram članicam. Ne dogovori se, kedaj naj se posojilo vrne, oziroma zveza tega napram članici niti omeniti ne sme, sicer se takoj zagrozi »s konsekvencami«. Tako se denar zabija. Vlagatelji pa, to se razume, mislijo o svojih vlogah drugače, posebno kadar rabijo denar. In treba je le majhnega viharčka, pa se začne izkazovati, da je vse, kar se napihuje pred nami kot mogočna gospodarska organizacija, nezdravo. Banke ni drugi zadrugam sovražni denarni zavodi se odlikujejo od zadrug v prvi vrsti v tem, da v njihovem kreditnem poslovanju denar hitro kroži. Zadruge in pred vsem tudi zveze jih morajo v tem, v kolikor dopuščajo posebne kmetijske gospodarske razmere, posnemati, ako hočejo vzdržati konkurenco in v denarni trgovini priboriti združni misli popolno zmago.

MILOŠ STIBLER:

Revizija.

Postavno se zahteva revizija zadrug na Avstrijskem na podlagi revizijskega zakona iz l. 1903. Prostovoljne revizije so se vršile tudi že poprej. O veliki važnosti revizijskega postopanja danes menda niti na Slovenskem nobeden zadrugar več ne dvomi, vendar pa se mora resnici na ljubo priznati, da je tozadevno poslovanje na Slovenskem še skrajno pomanjkljivo. Ne samo na Slovenskem, tudi drug, slučaj celovškega poloma to dovolj jasno dokazuje.

Revizija naj obsega dva dela: 1. Ali je ves ustroj zadruge in njenega poslovanja tak, da more podjetje vsem zahtevam ustrezati? V to svrho mora revizor natančno poznati vsa načela zadrugskega poslovanja, da je v stanu v konkretnem slučaju presoati točko za točko. Tako je n. pr. nekaj splošnih stvari navedenih v predstojećih odstavkih »Napake v poslovanju naših zadrug« in »Poslovanje denarnih central«. Vsa ta vprašanja mora revizor dobro poznati ter na tej podlagi vršiti pregledovanje zadruge. Revizor mora natančno poznati zadrugni zakon in vobče vse zakonite določbe glede zadrug. Končno mora revizor — in to je brezdvomno najvažnejša zahteva — imeti zadostno teoretično izobrazbo v temeljnih vprašanjih narodnega gospodarstva vobče in zadrugskega gospodarstva posebej. Osobito mora pojmovati prednosti zadrugskega pred nezadrugnim gospodarstvom. Revizor, ki teh znanostij nima, vobče ni sposoben za revizorja. Po sedaj veljavnih nazorih naj pride revizor v zadrugo kot učitelj. Kako pa bo učil, ako sam nima pojma ali pa ima le nejasen pojem o stvari? — 2. Drugi del revizije se nanaša na pregledovanje knjigovodstva, računskega zaključka in administracije. To sta torej dva glavna dela revizije. Priznajmo si odkrito, da velika večina slovenskih zadrugnih revizorjev ne zna tega, kar se tukaj od njih zahteva. Premalo se je še delalo na to, da dobimo zadostno naobraženega revizijskega uradništva.

Revizijski zakon iz l. 1903. določa, da se naj izvrši revizija v zadrugah vsaj vsako drugo leto. Zveze so torej upeljale dveletno revizijo, ki se vrhutega vsaki zadrugi pravočasno napove. Danes priznava vsakdo, da bo tudi tu treba izpremembe in sicer v smislu zahteve po enoletni in nenapovedani reviziji. Nekatere zveze so s to izpopolnitvijo že pričele in so se dosedajni poskusi obnesli prav

dobro. Vidni uspehi pa se bodo pokazali še le v par letih. In ti uspehi ne morejo biti majhni. Prednostij enoletne in nenapovedane revizije pač ni treba več posebej naštevati. Res pa je, da zahteva atka izpopolnitev precej več izdatkov. A zadruga se naj zavedajo, da je za revizijo izdan denar dobro naložen in se naj ne strašijo večjih stroškov.

Konserviranje sadja in vsakojake povrtnine za domačo uporabo.

(Dalje.)

Jos. Zupanc.

(Brez dovoljenja je ponatis prepovedan).

Nekatere sadne vrste n. pr. maline se rade začno že v par urah kaziti. Da se to prepreči, jih je takoj po nabiranju dobro zmastiti ali zmečkati in potlačiti, da stoji sok črez drozgo, kajti sedaj ne morejo v zraku se nahajajoča bitja povzročiti plesnenja, kakor sicer.

Pod. 20.

Pod. 21.

Iz osnaženega in zmečkanega sadja stisnemo sok s pomočjo snažnega prta ali pa s posebnimi stiskalnicami (glej podobe 20, in 21), ki jih je dobiti v vsaki trgovini železnine. Iztisnjen sok puste nekateri v z vato rahlo zamašenih steklenicah ali v lončenih posodah nekaj dni kvasiti in ko se po burnem vrenju gošča vsede, odcedijo čisti sok, mu primešajo primerno množino sladkorja in ga vkuhajo.

Eni pa soka ne kvasijo, ampak ga precedijo takoj po stiskanju skozi precejalni klobuk ali pa skozi čist, gosto tkan prt in ga vkuhajo, ko so mu dodjali potrebni sladkor.

Kvašen sok je bolj aromatičen in čist ter se bolje drži; pri nekvašenem se kaj rada dela gošča na dnu posode.

Pri nekaterih sadnih vrstah, n. pr. pri malinah in jagodah se doseže bolj slasten, aromatičen sok, ako iste pred stiskanjem polagoma segrevamo prilično do 90°C in pustimo potem en dan stati; sicer se pa splošno ne priporoča, sadje segrevati pred stiskanjem, ker postane sok v tem slučaju rad sluzast.

Da dobe sadni odcedki bolj prijeten okus, jim je dodjati primerno množino sladkorja, ki pa ne sme presegati gotove meje. Če dodamo preveč sladkorja, prikrije ta ono sadju lastno vonjavo in njegov fini okus. Navadno se računa pri sladkejšem sadju 20 do 50 dkg, pri kislejšem pa črez 50 dkg sladkorja na 1 liter soka.

Da se sadni soki dobro drže, jih je potem, ko smo jim dodali sladkor, kuhati nad močnim ognjem; pene pa, ki se zbirajo na površju, je neprestano posnemati. Priporoča se hitro kuhati, kajti čim dalj časa se sadni sok kuha, tem več zgubi na okusu, oziroma vonjavi in dobi povrh še nezatno rujavo barvo; vendar ga je kuhati tako dolgo, dokler se peni, ker čist je šele potem, ko ni več pen.

Prevreti, kolikor mogoče vroči sok vlijemo v dobro segrete, čiste, bele steklenice; te pa takoj zamašimo s snažnimi plutovimi zamaški, katere smo preje parili v kropu. Da preprečimo zraku vstop v steklenice skozi zamaške, zalijemo zgornji del steklenice s pečatnim voskom ali pa s parafinom.

Še bolj priporočljivo je sadne odcedke ali soke konservirati v patentovanih konservnih steklenicah (glej podobe 4 in 7), kajti pri uporabi teh se lahko raba sladkorja še bolj omeji ter obdrži sok vsled tega svoj naravni okus in aroma, razven tega se pa sigurno prepreči kvarjenje; soki se v teh dobro drže neomejen čas. Postopa se pa tu kratkomalo tako-le: Zrelo sadje je očistiti, zmečkati in stisniti; sok je nekaj časa kvasiti, potem je

čisti sok odcediti, goščo pa precediti. Na to je sok po dodatku sladkorja nad živahnim ognjem par minut kuhati, pene posnemati in še vroči sok v preje segrete steklenice naliti. Sedaj je šterilizirati 10 minut pri 90° C.

V patentovanih konservnih steklenicah je pa mogoče ohraniti tudi nekvašene, precejene sadne soke. Te alkohola proste pijače ni treba slajšati in ne kuhati, ampak le dobro precediti in napolniti v patentovane konservne steklenice. Da se dobro držé, jih je šterilizirati dvakrat, prvokrat 25 — 30 minut pri 60 — 65° C in čez par dni pa 20 — 25 minut pri isti toplini. Če šteriliziramo pri večji toplini, tedaj zgubi sok na okusu; pri manjši toplini šterilizirani sok pa ne ostane stanovit, se torej kazi.

V slučaju, da se tekom časa vsede na dnu kaka gošča in jo hočemo odstraniti, tedaj je steklenice previdno odpreti, da se gošča ne dvigne; potem je čisti sok odtočiti v druge steklenice in zopet šterilizirati 20 — 25 minut pri 60 — 65° C.

Omeniti je še, da se ne smemo pri pripravljanju sadnih sokov posluževati železnih posod, ker bi dobili odcedki okus po železu in motno črnkasto barvo. Za rabo je le dobro posteklena ali pa rumena, oziroma bakrena posoda ter tudi lončena, ki pa ne sme biti mastna.

Č. Sadne nezgode ali marmelade.

a) Splošna navodila.

Sadne mezge ali marmelade so sadni izdelki, dobljeni na ta način, da se zrelo, do mehkega kuhano ali parjeno sadje pretlači skozi sito ali kako drugo prežemalno pripravo in da se potem pretlačena mezga s primernim kuhanjem zgosti.

Da pa postanejo mezge okusnejše, jih je poslajšati, vendar se sme sladkor še le proti koncu kuhanja dodati, sicer zgube marmelade svojo prvotno, lepo barvo in postanejo rujavkaste. Iz istih vzrokov bo mnogokrat celo umestneje kuhati sladkor in mezgo v posebnih posodah ter jih skupaj zmešati in dobro premešati šele proti zgotavljanju marmelad. Drugih dodatkov sadne marmelade navadno ne rabijo; saj je naravni, sadni okus sam ob sebi nekaj izvrstnega. Nekateri pa vse eno pridevajo raznim marmeladam vanilijev, limonov ali cimetov okus.

Čim bolj je sadje zrelo in aromatično, tem okusnejše so iz tega pripravljene marmelade.

Sadje je seveda pred rabo dobro osnažiti, oziroma umiti.

Da dobimo čisto, okusno marmelado, je treba sadje, kakor že rečeno, pretlačiti skozi primerne priprave. To pa je mogoče le, če sadje preje kuhamo z malo vode do mehkega. Še bolj priporočljivo je parjenje v sopari, kar se lahko zgodi na enak način, kakor je bilo opisano v začetku tega spisa pri razlaganju sušenja hrušk. Ker nima parjeno sadje toliko vode, kakor kuhano, se pretlačena mezga pozneje pri vkuhavanju hitreje zgosti. Pri vkuhavanju je mezgo z leseno kuhačo ali lopatico neprestano mešati, sicer se prismodi. Dovolj gosta pa je, ko ostane vidna brazda, če potegnemo lopatico naglo črez mezgo ali pa, če kaplja v kepah od kuhače.

Koliko je sladkorja pridjati, se ravna po okusu, sicer velja tudi tu to, kar je bilo že rečeno pri drugih sadnih izdelkih, namreč, da prikrije prevelika sladkoba sadnim marmeladam njih prvotni, sadni okus in vonjavo; vendar čim slajši in gostejši je marmelada, tem manj se je bati, da bi se kazila.

Sadne mezge je še vroče djati v dobro očiščene, preje segrete steklenice ali lončene, oziroma kamenitaste, ter porcelanaste posode in ko so se nekoliko ohladile je pokriti površje s papirčkom, namočenim v rumu ali čistem špiritu. Na to je posode zavezati s pergamentnim papirjem in shraniti na hladnem, zračnem prostoru.

V slučaju, da bi se mezge kazile, je posode izprazniti in znova prekuhati. Če pridenemo sedaj še nekoliko sladkorja, se potem mezge bolje drže.

Navadne kompotne posode je pred rabo malo izžveplati.

Kdor se hoče sigurno izogniti kvarjenju marmelad, oziroma kdor želi rabo sladkorja kolikor mogoče omejiti, temu se ne more dovolj priporočati, da si nabavi patentovane konsevne steklenice. V teh steklenicah 15 minut pri 80 do 85° C. sterilizirane marmelade se dobro drže neomejen čas.

b) Navodila za pripravo posameznih sadnih mezg ali marmelad.

Sadne mezge so izvrstna jed, tako namazane na kruh, kakor kot nadev pri finem pecivu. Pri nas jih sicer še malo poznamo, med tem ko so n. pr. v Angliji stalna hrana na mizah vseh slojev.

Sadne mezge ali marmelade lahko pripravljamo iz raznih sadnih vrst, bodisi vsako za se ali pa tudi mešane. Tako n. pr.

mešajo neki maline in ribizelj, maline in kosmulje, kopinšnice in jabolka itd.

Tudi iz nekaterih povrtnin n. pr. iz paradižnic in rabarbare narejajo eni prav dobre marmelade.

1. Marelična mezga

je izmed vseh mezg ena najboljših. Prav zrele, torej že mehke marelice je v mrzli vodi umiti in potem razpolovčiti in izkošččiti. Na to jih je ali kuhati z malo vode ali pa pariti v sopari. Lahko se jih pa tudi obesi zvezane v snažni cunji nekaj minut v krop. Ko postanejo dovoij mehke, jih je pretlačiti skozi sito ali prežemalno pripravo. Sedaj je mezgo kuhati v lončenih ali emajliranih plitvih kozicah. Med kuhanjem je neprestano mešati, da se mezga ne prismoji. Ko je ta že precej gosta, ji je primešati na 1 kg okoli 50 dkg zdrobljenega sladkorja. Ko vse skupaj še enkrat prevre, bode tudi mezga že gosta tako, da kaplja v kepah od kuhače, oziroma da se pozna brazda če potegnemo leseno lopatico črez mezgo.

Tako pripravljeno mezgo je sedaj shraniti po načinu, opisanem v splošnem navodilu

(Nadaljevanje sledi.)

Umna reja kuncev ali domačih zajcev.

Sestavil P. St. Polenčan.

(Dalje).

Krmljenje.

Kolikokrat se v kuncereji greši ravno v tej točki! Tu moramo razločevati rejca v mestu in rejca na deželi, ki ima vse sam in mu ni treba vsega kupovati. Prvi pa mora plačati prostorček, da si za more postaviti zajčnike, treba mu je kupovati seno, kajti on ga sam ne pridela in vrh tega tudi nima prostora, kamor bi ga spravil več nego nekaj košev. Pogovorimo se najprej o tem, potem preidemo na drugega, to je rejca na deželi.

Akoravno je reja v mestu dražja, kakor na deželi, se še vendar izplača, ker je popolnoma enostavna. Kakor smo že omenili, mora biti vedno suha krma — najbolje seno — vedno pri rokah. Se-

veda bi naj po letu nadomestovala sveža trava seno, vendar to še meščan mnogo težje dobi nego seno. Ta lahko uporabi odpadke v kuhinji n. pr. krompirjeve lupine, različno vehovje od zelja, iztrebke od solate i. dr. Iz ostankov na mizi se lahko pripravi istotako jed za zajce. Kdor ljubi svoje kunce, ta ne bo štedil s časom, ne z denarjem, še manj pa s trudom. Če se krompir, ki je ostal na mizi, zopet prinese v kuhinjo, se naj omoči z mlekom in opoldašnja hrana zajčkom je gotova.

O krompirjevih lupinah bodi povedano, da ne smejo imeti še poganjkov, sicer se morajo skuhati, da izgube okus, ki ga drugače imajo v sebi. Zajčki naj bi dobivali vsak dan vsak po 50—70 zrn ovsa, katerega pa lahko semtertje nadomestuje košček kruha.

Taka hrana ohrani sicer kunce pri življenju, vendar jih nikdar popolnoma ne zadovolji. Zadovoljila bi jih najlažje prosta paša, kakršno hočem potem v poglavju o hlevih opisati. Prvo mesto za to se pa dobi pri skrbnem rejcu-posestniku. Ta ima pač več vrst hrane in včasih ne ve, kaj bi naj dal svojim ljubim kuncem. Morebiti misli: mlada detelja je najboljša in zato je hočem prav veliko dati. In če mu potem poginejo mladiči in postanejo starci otožni, sklepa in zvrča vso krivdo na bogvekaj. Pri nas smatrajo ljudje mlado deteljo za izvrstno pičo kuncev, vendar temu ni tako. Kakor mnogo te nežne rastline škoduje, da žival — kakor pravimo — napenja in jo je le težko mogoče rešiti, tako se zgodi tudi pri kuncih. Detelja se naj poklada le, kadar je v cvetju. — Vedno se mora paziti, da se ne krmi zajcem mokre ali celo zmrzujene krme. To je največji vzrok tolikih nesreč.

Komur je le mogoče, naj redi svoje kunce s travo. Različna lapuhasta zeljišča, ki rasto med travo, ugajajo prav posebno našim ljubljencem. Če se nahaja med travo kaj strupenega, puste — če jim ni treba trpeti pomanjkanja — isto kunci itak sami; pogosto pa izgubi tudi prirezana rastlina strup.

Tudi to, kar imenujemo plevel, lahko služi prav dobro v hranu kuncem. Kakor za nič je sicer lepo rumeno cvetoči regrat ob potu, ob zidu! Ta je posebno koristen doječim samicam. Mlečna tekočina, ki se pretaka po regratovem stebelcu, pomnoži dojnice mleko. Isto je tudi z osatom in koprivami. Z veliko previdnostjo pa se naj poklada solata in zelje, kajti to povzroči čisto napenjanje in konečno pogin.

Peteržilj jim je zelo ljub in meso dobi po njem okus. Po peteržilju se vzbudi živali tudi spolni nagon. Steblo in listje solnčnice, ki se tako često zavrže v gnoj, se lahko krmi zajčkom.

Zelo priljubljene so zajčkom tudi šibice različnih dreves. Škodljive so le šibe od breskovnega in maruljičinega drevesa.

Po zimi mora nadomestovati zelenjad različno korenikovje in seno. Izmed korenikovja je najbolje korenje; pesa je preveč vodena.

Izmed žita se je izkazal najbolj oves kot hrana kuncev. On jih krepi, a samo tedaj, če ga ne pokladamo v preveliki meri; le doječa zajka ga sme več dobivati, da se ji pomnoži mleko. Če kunci začnejo žito raznašati, naj se jim delež nekoliko zmanjša. Pšenica ni ječmen zredita debele kunce.

Žito naj se poklada pred krmljenjem sočivja, ker obudi slast do jedi.

Vsekakor je tudi pijača kuncem potrebna. Najbolje je kozje mleko, vendar pa zadostuje tudi voda: pomniti pa moramo, da ne sme biti premrzla. — Konečno naj še kot hrano omenim različne močnate ali sluznate juhe. Te opravijo dvojno službo: prvič ugase kuncem žejo, drugič pa so tudi v hrano.

Vprašate gotovo, kolikokrat bi naj krmlili svoje kunce. O tem je različno mnenje. Nekateri trdijo trikrat, drugi pravijo, da zadostuje popolnoma dvakrat na dan. Jaz sem pa mnenja, da se naj krmi poleti kunce trikrat, po zimi pa dvakrat na dan.

Mera, koliko naj se polaga zajčkom, se ravna po pasmi, starosti in po drugih okolščinah. Zato je hvalevredno, da krmi kunce vedno ista oseba, da se navadi na mero. Zvečer naj se jim polaga malo več, ker kunci radi po noči jedo.

Kakor pri konjereji i. dr., velja tudi pri kuncereji izrek: snažnost je za dvojno krmljenje! Strogo se mora paziti, da so vse posode vsaj vsak dan enkrat umite. Pripeti se namreč kaj rado, da se vsled nesnažnih posod pritihotapi nalezljiva bolezen v zajčji dom, odkoder se navadno ne poslovi poprej, kot da je poginil zadnji kunc in je tako uničena vsa reja.

Priporočljive so jaslice za v kunčji hlev! Pospešujejo namreč kolikor toliko snažnost in zato se jih poslužuje že mnogo rejcev. — Takšne jaslice so popolnoma enostavne. Napravi si jih lahko vsak sam; dobe se pa tudi v gotovih tvrdkah.

(Nadaljevanje sledi).

Razvoj zadružništva v Belgiji.

Belgijska vlada je objavila poročilo in statistične podatke o razvoju belgijskega zadružništva izza razglasitve zadružne postave z dne 18. maja 1873.

Poročilo deli vse zadrug v Belgiji na 10 raznih vrst, n. pr. nakupovalne, proizvodjalne zadrug s kapitalističnim značajem, proizvodjalne delavske zadrug, zadrug pristaniških nosačev, kreditne zadrug, zidarske zadrug, zadrug za skupni nakup in prodajo itd.

V dobi od l. 1873. do 1908. (35 let) je nastalo zavsem 1728 zadrug. Do l. 1886. jih je bilo jako malo. V prvih 14 letih izza razglasitve zadružne postave se je osnovalo letno komaj po 7 zadrug. V naslednjih 10 letih pa se je ustanovilo po 37 zadrug na leto, od leta 1897. naprej pa vsako leto po 97 zadrug.

Od 1728 zadrug je bilo 683 nakupovalnih, 160 samostojno proizvodjalnih, 124 zadrug za nakup sirovin, 100 kreditnih, 41 zadrug za zadružno delo, 38 zadrug za stavbo domov, 17 zadružnih lekarn. Skoro 46% zadrug je likvidiralo tekom 35 let. Dne 1. januarja 1909 je od gori imenovanih 1728 zadrug obstajalo šele 945.

Najvažnejšo panogo zadrug tvorijo v Belgiji nakupovalne zadrug. Sedaj jih je 391 (289 jih je likvidiralo, t. j. 42,4%). Letni promet v 373 nakupovalnih zadrugah je znašal krog 38.000.000 kron. To kaže, da večina zadrug pripada tipu malih zadrug. 176 zadrug ima promet pod 50.000 kron, 130 med 25.000 in 50.000 kron. 45 zadrug ima od 250.000 do 1 milijon kron, 12 zadrug čez 1 milijon. Članov v teh 373 zadrugah je bilo 250.106. Pod 100 članov je imelo 142 zadrug; od 101—500 članov je imelo 155 zadrug; od 501—1000 članov je imelo 41 zadrug, od 1001—3000 po 11 zadrug. Med temi 11 zavzema prvo mesto zadruga »Naprej« (v Gentu) in »Narodni dom« (v Bruslju).

V mnogih zadrugah se prodajajo posamezne reči ne le članom, ampak tudi nečlanom.

Gibanje za enotno organizacijo belgijskega zadružništva je jako slabo razvito. Obstojijo tri zveze, od katerih imata dve delničarski značaj. Zveza belgijskih delavskih nakupovalnih zadrug šteje 106 zadrug, ki imajo 3 milijone kron prometa na leto; druga zveza, ki šteje 25 zadrug, ima 710.000 kron prometa; tretja zveza z 9 zadrugami je imela l. 1908 prometa 100.000 K.

Po vsem tem je pri pretežno industrijskem značaju večine belgijskega prebivalstva v tej državi nakupovalno zadružništvo še jako slabo razvito in je še široko polje odprto propagatorjem zadružne ideje.

Z. Z.

Zadružne in gospodarske vesti.

Izprememba telefonskega reda in cenika. Trgovinsko ministerstvo je koncem marca t. l. izdalo naredbo, s katero se spreminja več določb telefonskega reda in cenika. Pri tej izpremembi so se upoštevale različne želje, ki so jih priglasili interesenti, v prvi vrsti industrijski svet, ki je novembra lanskega leta oddal mnenje o novem telefonskem redu ter formuliral več izpreminjevalnih predlogov. Vlada je obljubila, da bo upoštevala te predloge in jih uveljavila do 1. julija 1910. Ker so bile pa za nekatere izpremembe potrebne še ebsežne poizvedbe in pogajanja z drugimi faktorji, je vlada razglasila le one izpremembe, ki so bile že godne za objavo in se bodo s 1. julijem t. l. uveljavile. V prvi vrsti so izšle določbe glede uradnih ur pri telefonskih uradih. Za napravo priglašanih naročniških postaj je normiran določen rok. Če se prošnja kakšne stranke za telefonsko postajo zavrne, je dovoljen priziv na trgovinsko ministrstvo. Pravica uprave, da sme izpremeniti telefonske številke, se omeji na neobhodno potrebne slučaje. Določba, da je moral naročnik skrbeti za to, da se iz njegove postaje občuje s centralo le v primernem tonu, se je črtala. Naročniška pristojbina se v prihodnje ne bo pobirala že v slučaju, če bo zveza pretrgana le štirinajst dni (doslej tri tedne). Opustitev kakšne postaje ali njena ustavitev se mora poprej zagroziti itd. Poleg teh izprememb, ki jim je nasvetoval industrijski svet, so se upoštevale še druge želje iz krogov interesentov; n. pr. določba o zapalosti pristojbin sezijskih postaj in glede trajanja abonementa takih postaj, s katerimi je omogočeno, da se individualne potrebščine naročnikov bolje prilagode. Reformirala se je tudi omejitev števila klicev pri družbenih telefonih; nastavljene meje so se zelo raztegnile. Število klicev, ki je dovoljeno, se je zvišalo in bo v prid prišlo onim, ki pri družbenih telefonih niso tako mogli porabljati telefona. T. V.

Revizorji pridobitnih in gospodarskih zadrug. Najnovejši naredbenik pravosodnega ministerstva prinaša ukaz tega ministerstva z dne 2. svečana 1911, ki se na drobno peča z imenovanjem strokovno naobraženih oseb revizorjem pridobitnih in gospodarskih

zadruge. V tem ukazu se poudarja, da morajo imeti revizorji poleg splošne trgovske naobrazbe, potrebne za presojo pravnega računskega poslovanja, pravnega vodstva poslovnih knjig, pravočasne in resnične bilance itd., še posebej zadostno združno predizobrazbo, da se morejo potem prepričati, če sestav in splošno delovanje zadruge ustrezata določilom združnega zakona ter če odgovarjata svrhi in ciljem združništva. Posebno bodi tudi revizorjeva dolžnost, da naj ugotovi, če se izpolnjujejo postavna in statutorična določila in če daje vse poslovanje zanesljivo poročstvo za uspešno delovanje vprašljive zadruge. Da se ta namen doseže in da se imenujejo revizorjem le osebe z zadostno združno predizobrazbo, za ukazuje pravosodno ministerstvo vsem višjim deželnim sodiščem, da naj svoje revizorske imenike v tem okvirju natančno prouče in sploh določajo revizorjem le take osebe, ki imajo vsa potrebna svojstva za ta posel.

Dalmatinska gospodarski banka se je osnovala v Zadru. Namen ji je, pospeševati domače kmetijstvo, ribarstvo, domačo industrijo in gospodarstvo Dalmacije v najširšem smislu, dalje pa štedljivost in delavnost svojih članov.

Zborovanje hrvatskih in srbskih čebelarjev. Tekom tega leta se vrši v Vukovaru deseto zborovanje hrvatskih in srbskih čebelarjev. Istočasno se priredi tam III. deželna čebelarska razstava. Za vsako predavanje na zborovanju je določena nagrada 20 K. Na razstavi bodo odlikovane najboljše vrste medu.

Odkup kmetov v Bosni. Bosenski sabor je z veliko večino sprejel zakon o fakultativnem odkupu kmetov. Zakon vsebuje v glavnem sledeče odredbe: kmetovska selišča v Bosni in Hercegovini se morejo odkupovati le na podlagi prostovoljne pogodbe med gospodarjem in kmetom. Za odkupovanje bo dajala deželna uprava posojila onim kmetom, ki nimajo potrebne glavnice. Zato se deželna uprava pooblašča, izdajati posebne zadolžnice. Posojila se vračajo v polletnih obrokih, v katerih so vračunjene tudi obresti in amortizacija. Rok za povračilo traja najmanj 30, največ 50 let.

Ruska banka za inozemsko trgovino v Petrogradu je zvišala svojo glavnico od 40 na 50 milijonov rubljev.

Privilegirana deželna banka za Bosno in Hercegovino je imela 1. 1910. čistega dobička 1.290.066 K 51 v. in je razdelila 9% no dividendo, 120.901 K 29 v. pa pripisala k rezervnemu fondu.

Mednarodna zadružna zveza. Upravni odbor te zveze je imel 15. febr. t. l. v Londonu svojo sejo. Kje se bo vršil l. 1913 kongres mednarodne zadružne zveze, še ni določeno.

Tečaji za zadružno izobrazbo na Ruskem. Iz Petrograda se poroča, da namerava znani ruski zadrugar g. Sabašnikov, ki je lani na svoje stroške priredil večtedenske zadružne tečaje, iste letos zopet organizirati. Lani so se vršili ti tečaji, ki so trajali 6 tednov, meseca novembra in decembra, ter so imeli najlepše uspehe. Slušatelj je bilo nad 150, od teh 25 iz provincije, nekaj celo iz Avstrije.

Banke in borze v službi javnih emisij. O tem predmetu je predaval pred kratkim v družbi avstrijskih nacionalnih ekonomov sekcijski šef dr. pl. Pöschl in priobčujemo zaradi splošne zanimivosti v naslednjem glavne misli njegovih izvajanj: Obseg državnih emisij presega onega delnic že od nekdaj. Pa ne država, ampak tudi dežele, okraji, mesta in občine se imajo pečati z emisijami, kadar potrebujejo potrebno množino denarnih sredstev. Naloga, ki jo imajo pri tem banke in borze, leži v tem, da nalagajo svoje kapitalije kolikor mogoče trajno, in da se to izvrši hitro ter neposredno. Tehnični pripomočki emisijskega organizma so različni, kadar stopijo v akcijo banke, in različni, kadar posreduje borza. Največje delo pri današnjih emisijah izvršujejo banke, katerim načeluje sedaj pri vseh takih poslih poštna hranilnica. Razume se, da je potrebno pri tem tudi sodelovanje borze, saj le na borzi se lahko regulira kurz emisijskih papirjev. Ker se pa naj določa kurz le na podlagi obširnega prometa, se hoče ta promet na razne načine dvigniti ter je prišlo v zadnjem času mnogo tozadevnih predlogov na dan in v pretres. Najaktualnejši je tako v Avstriji kakor v Nemčiji oni, ki meri na to, da bi bile hranilnice in zavarovalne družbe postavno primorane, gotov del svojega denarja nalagati v državnih papirjih. Seveda je proti temu predlogu nastal takoj velik odpor, vendar upajo merodajni faktorji potom kompromisov priti do zadovoljivega zaključka. Pripomniti pa je, da ne bo smela država zahtevati od bank in zavarovalnih družb, da naj nalagajo natanko določeni del svojega denarja izključno v državnih papirjih, ker bodo tudi deželni in občinski papirji hoteli imeti take odjemalce. Na vsak način pa ostane emisijski kredit sredstvo za finančno omogočenje velikih podjetij na vseh poljih. T. V.

Kako človek postane milijonar? Neki njujorški list je vprašal razne ameriške večkratne milijonarje, kako človek naglo in gotovo postane milijonar. Prvi je odgovoril Charle Rouss, ki ima nad

100 milijonov: »Premoženje je odvisno le od osebe. Čim večje je kupčijsko polje, tem bogatejša je žetva. Delo, poštenost, varčnost in točnost, vse to so sigurne podlage bogastva. Kupuj in prodajaj hitro in zadovolji se z malim dobičkom.« — Miljardar Collius P. Huntington pravi: »Nikdar ne sme človek drugim povedati svojih misli in načrtov. Pred vsem pa treba, da je človek uljuden z vsemi, s katerimi stoji v zvezi. Vsak posel treba najprej z vseh strani dobro pregledati, potem pa naglo in krepko izpeljati. To je sredstvo za uspeh.« — Bogataš Russel pravi: »Da se doseže uspeh, mora biti človek pošten, delaven, predvsem pa neizmerno varčen, kar mu mora biti najvišje načelo.« — Bogataš D. O. Willis, ki premore 400 milijonov, pravi: »Osem ur spati, 12 ur delati, ostanek dneva pa uporabiti za duševno zabavo in počitek. Plačati vse menice in dolgove pred dospelostjo. Od zasluženih dolarjev vedno dati na stran vsaj enega: to je prava pot do bogastva.« — Kralj jekla Carnegie pa pravi: »Tajnost bogastva leži trdno v 5 temeljnih načelih: Točnost, nagla izvršba, hladnokrvnost, varčnost in v neomajnem načelu: nikdar se ne prenageliti.«

